

**Spoločné stanovisko
akademických senátov slovenských univerzít a vysokých škôl
k Národnému integrovanému reformnému plánu
s názvom Moderné a úspešné Slovensko**

Akademické senáty slovenských univerzít a vysokých škôl reprezentujúce záujmy akademickej obce predkladajú nasledovné spoločné stanovisko k Národnému integrovanému reformnému plánu Moderné a úspešné Slovensko.

Hlboko kriticky vnímame nedostatky vysokoškolského vzdelávacieho systému na Slovensku, ako aj problémy vo vedecko-výskumnej činnosti a v presadzovaní inovácií do praxe. Vidíme prieniky záujmov v mnohých strategických politikách a iniciatívach štátu prezentovaných v dokumente, ktoré majú za cieľ zvýšiť internacionalizáciu slovenských vysokých škôl. Nestotožňujeme sa však s nástrojmi na dosahovanie vytýčených cieľov bez ďalšej odbornej diskusie zainteresovaných strán.

Najzásadnejšia výhrada smeruje k bezprecedentnému zásahu do akademických práv a slobôd obsiahnutú v navrhovanom modeli riadenia univerzít, ktorý úlohu akademického senátu vo vzťahu k rektorovi vníma iba ako konzultačnú. Základy autonómie univerzít boli položené už v stredoveku a s výnimkou totalitných režimov pretrvali dodnes. V Európskom priestore vysokoškolského vzdelávania sú stále vnímané ako základný znak univerzity, pričom prinavrátanie akademických práv a slobôd je v novodobej histórii výdobytkom novembrovej revolúcie a súčasťou začatých demokratických procesov. Základom akademických práv a slobôd je predovšetkým autonómia vysokých škôl, ktorá jej zaručuje najmä slobodu vedeckého bádania, výskumu, vývoja, umeleckej a ďalšej tvorivej činnosti, slobodné zverejňovanie výsledkov vedeckého výskumu, slobodu vyučovania, vyjadrovania a zverejňovania názorov, vrátane práva členov akademickej obce voliť a byť volený do orgánov akademickej samosprávy. Akademická pôda je apolitická a jej apolitickosť musí byť naďalej rešpektovaná a zachovaná. Navrhované zmeny preto vnímame ako narušenie tradičnej delby moci v štruktúre akademickej samosprávy. Takýto krok taktiež znamená negatívny zásah do účasti študentskej obce na fungovaní vysokých škôl čo je dôležitým prvkom Bolonského procesu a Európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania (EHEA).

Nezasahovanie do samosprávy vysokých škôl považujeme za vyjadrenie dôvery štátu, pričom štát v súčasnosti disponuje silnými motivačnými nástrojmi, prostredníctvom ktorých môže intervenovať a aj intervenuje do riadenia vysokých škôl, napríklad nomináciou svojich zástupcov do správnych rád vysokých škôl, zavedením nového vnútorného systému zabezpečovania kvality a v neposlednom rade aj systémom financovania. Sme presvedčení, že je potrebné klásť dôraz na dôslednú implementáciu a overovanie vnútorného systému kvality vysokoškolského vzdelávania, čím na vysokých školách dôjde k prevzatiu zodpovednosti za ich riadenie a konkurencieschopnosť.

Nesúhlasíme s paritným zastúpením štátu, akademickej obce a lokálnych zainteresovaných strán v správnych radách univerzít, s tým, že zástupcovia štátu budú na základe analytických vstupov navrhovať a negociovat' obsah na mieru šitých reforiem obsiahnutých vo výkonnostných zmluvách, pri ich identickom zastúpení naprieč univerzitami. Máme za to, že už súčasný spôsob kreovania správnej rady vysokej školy je v súlade s predloženým návrhom a je dostatočný na presadenie reformného záujmu štátu v činnosti vysokej školy prostredníctvom jeho nominantov. Samotné orgány štátnej správy si stanovili za cieľ zlepšiť postavenie našich vysokých škôl vo svetových rebríčkoch hodnotenia kvality. Sme toho názoru, že pri systematickej podpore vedy výskumu a vzdelávania sme schopní posúdiť, kam

a ako sa uberá svetová veda a výskum a podľa tohto aj v spolupráci s praxou orientovať vzdelávanie.

Ako problematické vnímame paušálne vypustenie podmienky, aby ľudia na funkčných miestach profesora a docenta museli spĺňať požiadavky na tento vedecko-pedagogický titul, keďže touto zmenou sa kvalita vysokých škôl môže ešte znížiť. Získavanie titulov docent a profesor je viazané na výsledky vedecko-výskumnej práce ich nositeľov a tiež na zručnosti a kompetencie v oblasti vzdelávania, čo zásadne odlišuje vysokoškolského učiteľa od človeka z praxe a vytvára základný predpoklad pre rozvoj kvalitného vzdelávania. Spomínané funkčné miesta sú miestami tvorivých pracovníkov v oblasti vedy a vzdelávania a na zhodnotenie ich kvality je preto nutné stanoviť a vyžadovať plnenie zadaných kritérií. Navrhovaná zmena by preto mala smerovať k zefektívneniu kontroly dosahovania minimálnych štandardov kvality habilitačného a inauguračného konania.

Oceňujeme prísľub zníženia administratívnej záťaže a v tomto smere by sme uvítali, aby bola do reformného plánu zaradená téza o zásadnom zjednodušení obstarávania tovarov a služieb minimálne vo vedecko-výskumnej oblasti.

Reforma financovania vysokých škôl súvisí aj nastavením systému pridelovania dotácií s akcentom na uplatniteľnosť absolventov, čo považujeme za správny krok. V súčasnosti sú však stále dotované aj školy, ktorých uplatniteľnosť absolventov je dlhodobo veľmi nízka. V dokumente pritom chýba záväzok prehodnotiť opodstatnenosť existencie takýchto vysokých škôl.

Vítame odhodlanie štátu zlepšiť prostredie vedy, výskumu a inovácií zvýšením celkových výdavkov alokovaných na vedu a výskum a profesionalizáciu grantových agentúr. Za neprijateľné považujeme politické nominácie v akýchkoľvek radách riadenia výskumu a inovácií a preferujeme obsadzovanie tohto postu odborníkmi so skúsenosťami z riadenia v danej oblasti.

Akékoľvek reformy nie je možné uskutočniť bez diskusie s hlavnými aktérmi, ktorých sa uvedené problémy týkajú, a preto vyzývame na začatie širokej odbornej diskusie, na konci ktorej bude výsledok prijateľný pre všetky zainteresované subjekty.

Týmto stanoviskom sa zároveň pripájame k záverom prezentovaným vo výzve Slovenskej rektorskej konferencie zo 6.10.2020, k Stanovisku Rady Učenej spoločnosti Slovenska z 12.10.2020 a k výzve Predsedníctva Rady vysokých škôl Slovenskej republiky zo 16.10.2020.

Košice, 4.11.2020